

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування
та інфраструктури
Кафедра екології та охорони здоров'я

БУЩАК Олександр Олександрович

Екологічні проблеми використання, охорони та відтворення лісових
ресурсів регіону (на прикладі Волинської області)
спеціальність 101 «ЕКОЛОГІЯ»
освітньо-професійна програма
кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «бакалавр»

Виконав студент
групи ЕКОЛ-41
Бущак О. О.

(підпис)

Науковий керівник:
к. е. н., доцент
Файфура В. В.

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.
Завідувач кафедри

(підпис)

Тернопіль – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ЛІСОРЕСУРСНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ	5
1.1. Лісові ресурси: їх структура, функції та роль у досягненні екологічно збалансованого розвитку	5
1.2. Лісові ресурси України та головні проблеми їх використання та відновлення	10
РОЗДІЛ ІІ. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	14
2.1. Сучасний стан лісокористування в лісах Волинської області та його екологічні наслідки	14
2.2. Екосистемні лісові угруповання у Волинській області	23
РОЗДІЛ ІІІ. ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	30
3.1. Екосистемні послуги лісових масивів та збереження біологічного різноманіття в лісах західного Полісся	30
Висновки	39
Список використаної літератури	41
Додатки	46

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Лісові ресурси – це один із найважливіших природних ресурсів, які використовуються задля задоволення потреб суспільства. Підтримання їх у належному стані вимагає раціональних підходів до їх експлуатації, збереження й створення нових лісів.

Тепер важливо забезпечити збалансований розвиток лісового комплексу, в т. ч. на регіональному рівні, який можливий тільки за умови налагодження ефективної системи управління лісами, збереження біологічної різноманітності, продуктивності лісів та здатності лісових екосистем до відновлення.

Останнє нині стало великою причиною деградації лісових природних комплексів – розрив потенціалів відновлення лісових екосистем та фактичними обсягами експлуатації їх ресурсів.

Тому обрана тема роботи є надзвичайно актуальною, особливо для таких лісопромислових регіонів як Волинь, і потребує ґрунтовних досліджень.

Метою написання кваліфікаційної роботи є вивчення екологічних проблем використання, охорони та відтворення лісових ресурсів регіону. Роботу виконано на матеріалах Волинської області.

Для досягнення мети були поставлені наступні **цілі**:

- дослідити роль лісових ресурсів у досягненні сталого розвитку;
- вивчено передумови формування лісових ресурсів та розвитку лісокористування в Україні та Волинській області;
- досліджено сучасний стан лісокористування в лісах Волинської області та здійснено оцінку його екологічних наслідків;
- вивчено екосистемні лісові угруповання Волинської області;
- досліджено екосистемні послуги лісових масивів Волині та їх роль у формуванні середовища та збереження біологічного різноманіття.

Об'єктом дослідження є лісові ресурси регіону.

Предметом дослідження виступає система відносин у галузі використання, охорони і відтворення лісових ресурсів Волинської області.

Наукова новизна роботи полягає у вивченні природно-географічних та економічних передумови формування і використання лісових ресурсів в Україні та Волинській області, проведеному аналізі лісокористування в лісах Волинської області та ідентифікації головних екологічних проблем лісокористування Волинської області.

Практичне значення роботи полягає в тому, що основні положення роботи, висновки і оцінки можуть бути використані для оптимізації роботи в галузі раціонального використання, охорони та відтворення лісових ресурсів Волинської області.

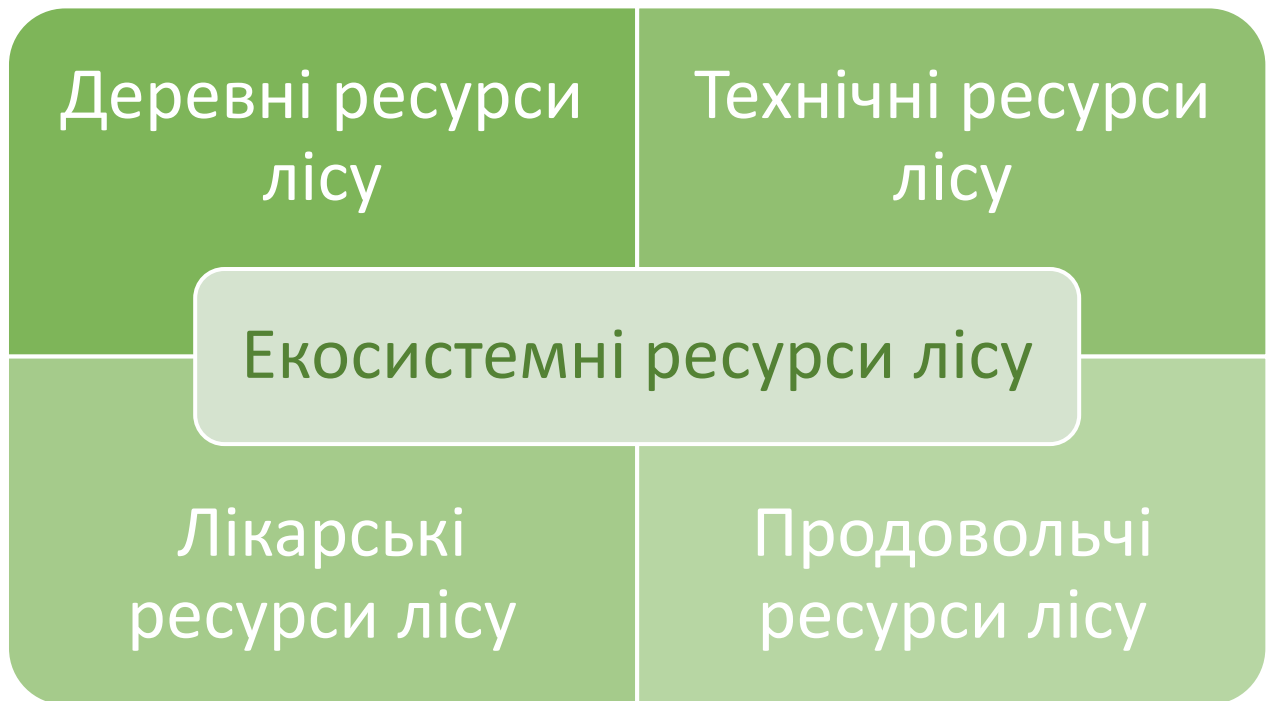
Структура роботи. Робота викладена на 50 сторінках тексту комп'ютерної верстки, складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури (45 найменувань), 4 додатків. Робота містить 4 таблиці, 17 рисунків.

РОЗДІЛ І.

ЛІСОРЕСУРСНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1. Лісові ресурси: їх структура, функції та роль у досягненні екологічно збалансованого розвитку

До лісових ресурсів відносимо деревну, технічну, лікарську та продовольчу сировину, яка формується в лісі, і йде на споживання й задоволення потреб господарства та населення (рис. 1.). Особливістю цих ресурсів є та, що вони проростають чи відновлюються у безпосередньо у просторових межах лісових природних комплексів.

Рис. 1. Структура лісових ресурсів*

* виконано автором

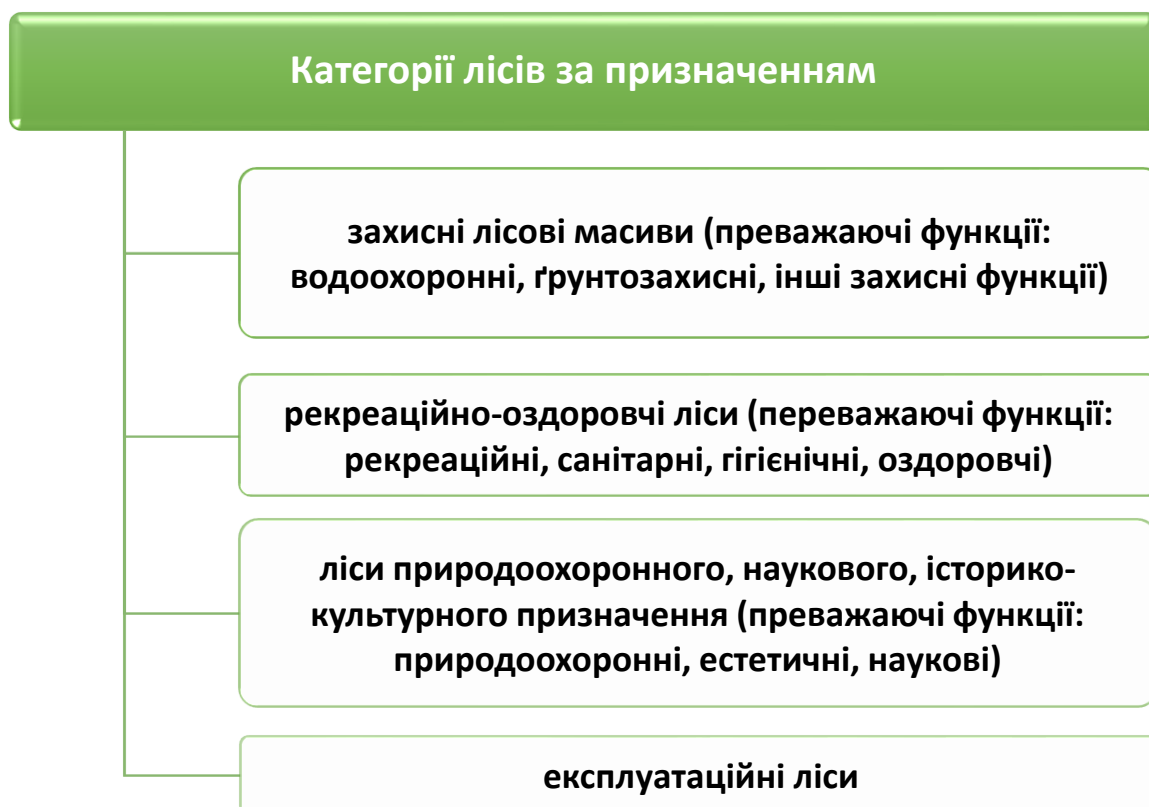
Згідно зі статтею 6 Лісового кодексу України лісові ресурси включають також так звані екосистемні послуги:

- ✓ здатність лісових природних комплексів нівелювати негативні наслідки природних стихійних явищ;
- ✓ виконувати ґрунтозахисні протиерозійні функції;

- ✓ запобігати забрудненню довкілля та очищати його через високий асиміляційний потенціал природних лісових масивів;
- ✓ регулювати поверхневий стік води і забезпечувати транспірацію вологи в атмосферу;
- ✓ виконувати рекреаційну та естетичну роль.

У відповідності до визначення, яке дає нам Лісовий кодекс України ліс – це «...тип природних комплексів (екосистема), у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище» [21].

Ліси загалом розподіляють за екологічним та економічним призначенням. Такий поділ здійснюють залежно від тих переважних функцій, які вони виконують. Це можна побачити на рис. 2.

Рис. 2. Категорії лісів за призначенням*

* виконано автором на основі [21]

Ліс – це складний елемент природного ландшафту або ширше географічної оболонки. Він, як і будь яка екосистема, складається з біотичних та абіотичних елементів природи. Як ексистема він включає фітоценоз, зооценоз, мікробіоценоз, атмосферу і ґрунт, які функціонують як єдиний цілий організм

Підтримання гомеостазу в екосистемі лісу, її саморегулювання, енергетичні та речовинні потоки і обмін з зовнішніми природними комплексами підтримуються за умови відсутності зовнішніх несприятливих впливів природного та антропогенного походження. Сталість же самої лісової системи забезпечується, передусім, деревна рослинність. А особливості таких процесів визначені вже внутрішньою будовою і структурою екосистеми, в т. ч. структурою, видовими і якісними параметрами деревостанів. Типи лісів за переважаючим видовим складом деревостанів показані на рисунку 3. Такі видові переваги в деревостанах притаманні саме для нашої країни.

Рис. 3 Типи лісів за видовим складом деревостанів [26]

Для характеристик видової структури деревостанів лісових екосистем застосовують методу ключових видів. Під останніми уявляють такий вид деревостану, який відповідає трьом критеріям:

- ✓ цьому деревному виду у конкретній лісовій екосистемі належить провідна роль у потоках енергії та речовин, що прямо залежить від розмірів цього виду, його кількісного представництва і тривалості існування популяції цього виду;
- ✓ цей деревний вид здатен формувати особливе середовище: в ньому наявні підлеглі види утворюють стійкі угруповання з ключовим видом;
- ✓ цей вид має великий ареал поширення;
- ✓ цей вид характерний можливістю існувати в дуже широкому діапазоні екологічних факторів, що дозволяє йому залишатися домінантним при зміні просторових умов на всьому ареалі зростання [20, с. 25].

Усі лісові масиви та інші вкриті лісовою рослинністю території формують сукупний лісовий фонд країни. До нього належать всі ліси, лісові ділянки, захисні посадки лінійного типу різного функціонального призначення, які мають більшу за 0,1 га площу.

Нормативно-правовим підґрунтям регулювання лісових відносин та лісокористування є Лісовий кодекс України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Безпосереднє використання лісових ресурсів може провадитися удвох формах – як загальному так і спеціальному.

Перше пов'язане із задоволенням природних, фізіологічних та естетичних потреб і є безкоштовним. У відповідності до екологічного законодавства громадянам нашої країни гарантоване *«...право загального використання лісових ресурсів для задоволення життєво необхідних потреб... безоплатно, без закріплення цих ресурсів за окремими особами і надання відповідних дозволів...»* [21].

Нашим громадянам дозволено також безоплатно збирати для власних потреб дикороси, в т. ч. трави, квіти, ягоди, різні горіхи та гриби.

Спеціальне лісокористування передбачає одержання прибутку від експлуатації ресурсів лісу і є платним. Воно може бути націлене на:

1. заготівлю деревини (основний вид діяльності експлуатуючих організацій);
2. заготівля допоміжних лісових ресурсів (меду, березового соку тощо);
3. побічне лісокористування (випасання худоби, заготівля кормів);
4. експлуатація екосистемних ресурсів лісових природних комплексів з культурно-оздоровчою, рекреаційною, спортивно-туристичною, естетичною та освітньо-виховною цілями, забезпечення потреб мисливського господарства та організації науково-дослідних досліджень.

Ліси є одним з найголовніших елементів забезпечення екологічної безпеки регіонів. Надмірна їх експлуатація на окремих територіях, зведення лісових площ (дефорестифікація) ведуть до появи несприятливих навколишнього середовища. Відбуваються зсуви, посилюється вітрова та водна ерозія, змінюються кліматичні параметри територій тощо.

Питання раціонального використання лісових ресурсів, їх відновлення та охорона потребують посиленої уваги задля досягнення гармонійного розвитку лісоресурсного потенціалу та потужностей галузей лісового господарства.

Необхідне удосконалення системи управління використанням лісів та лісових ресурсів, підвищення їх продуктивності, а також збереження біологічного різноманіття лісових екосистем.

1.2. Лісові ресурси України та головні проблеми їх використання та відновлення

Територія України доволі бідна на запаси лісових ресурсів, та й розміщення їх доволі нерівномірне по території країни (див. рис. 4). В розміщенні лісів чітко простежується вплив рельєфу та кліматичних чинників, які визначають розподіл тепла та вологи по території країни.

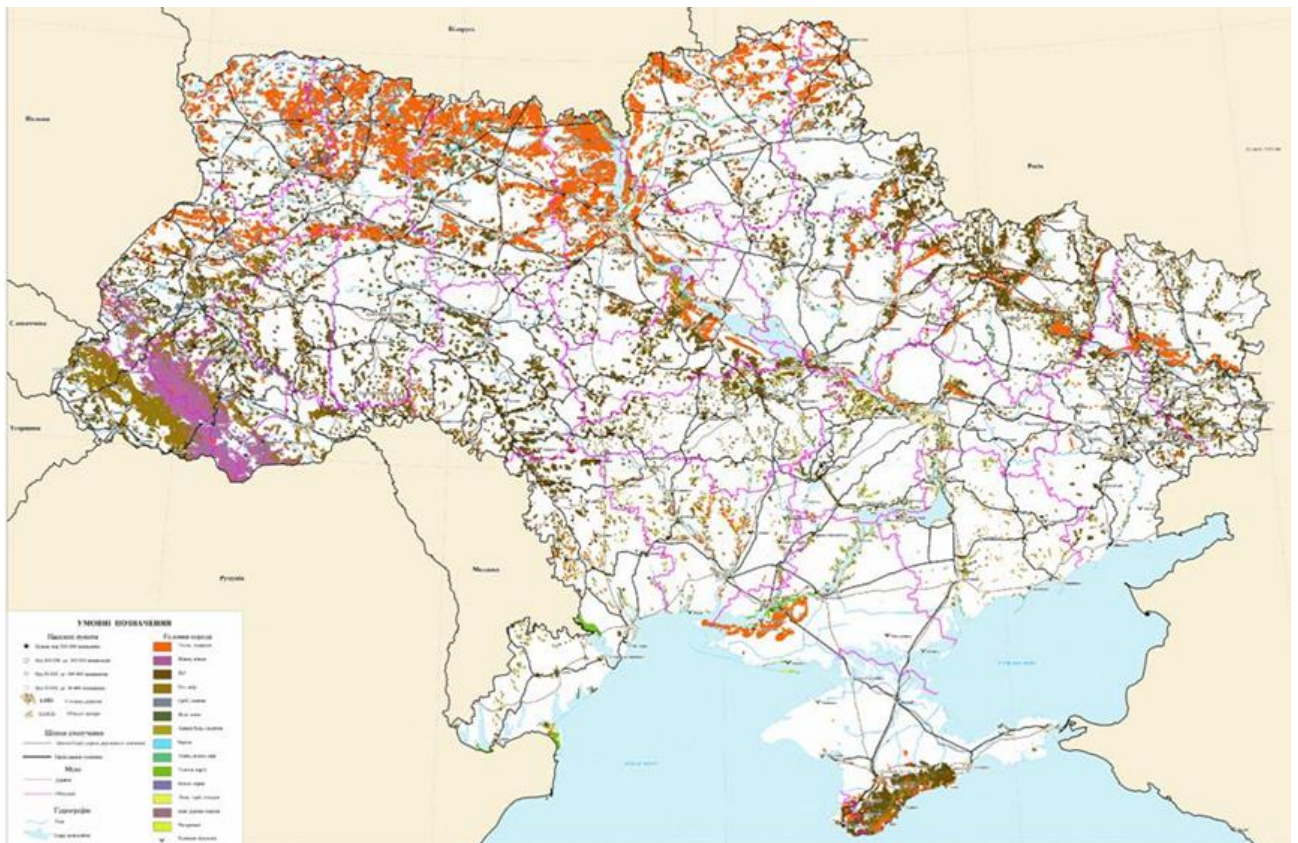

Рис. 4. Карта лісів України [20, с. 56]

При загальній лісистості у 17% і площі у 603,7 тис. км² це доволі мало. Оптимальна лісистість мала б бути на рівні 21-22%.

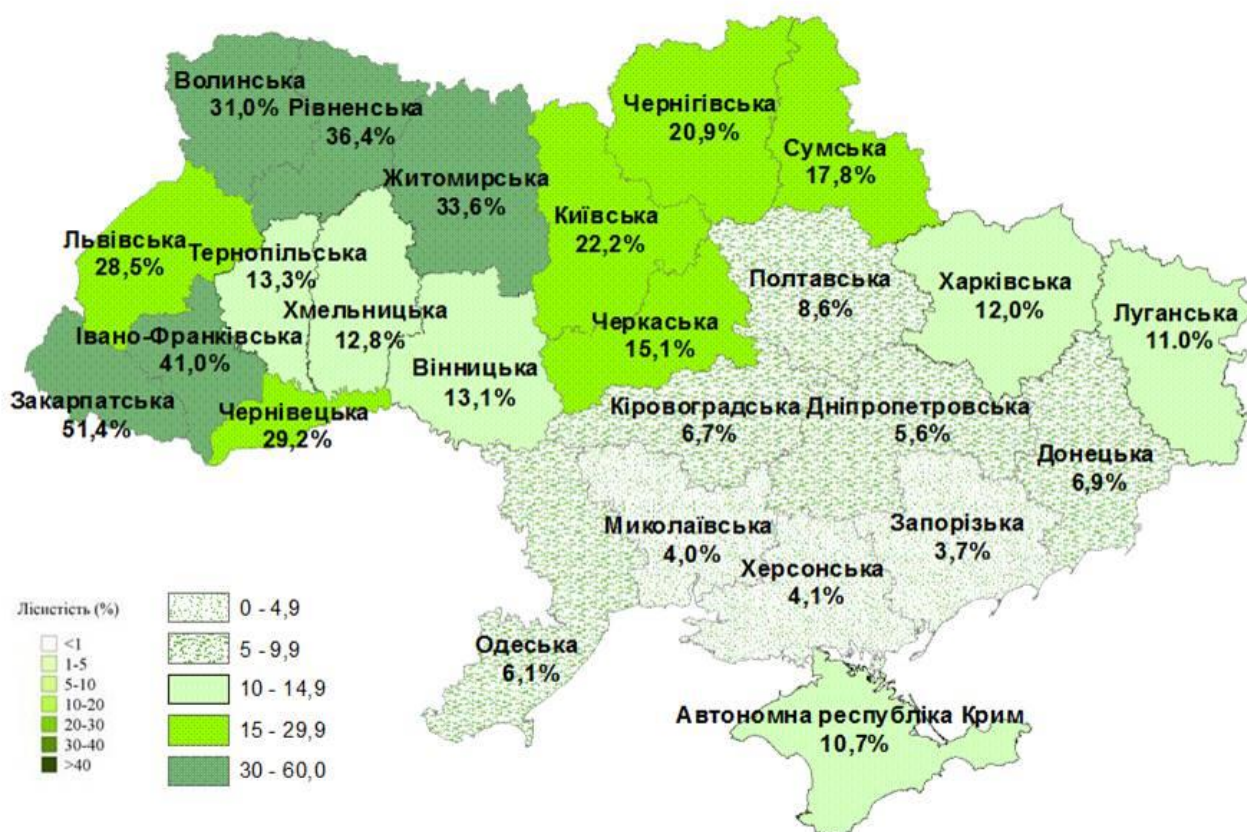
Найбагатшими на лісові ресурси є західні та північні регіони України. Так у Карпатах на окремих ділянках рівень залісненості сягає 40-45%. Високою вона є й на Поліссі – 30-36% (рис. 5).

Загальна тенденція до скорочення частки лісовкритих площ простежується досить чітко – з північного заходу на південний схід. На півдні

та сході природних лісів практично нема. Виключення лісові масиви Донецького кряжу. У степовій зоні серед лісовкритих територій переважають лісосмуги та лісовкриті ділянки захисного призначення, переважно ґрунтозахисного.

Принагідно, що за останні 50 років площа лісів зросла суттєво: тенденція така, що темп приросту площ склав 21%, приросту запасу об'ємів корисної деревини майже на 300%.

Увесь лісовий фонд нашої країни не перевищує 10,4 млн га. Проте це не тільки ліси. Лісова рослинність покриває тільки 9,6 млн га. Відтак власне показник лісистості території України становить 15,9%. Решта – це ділянки під парками або садами в містах, скверах тощо.

Рис. 5. Лісистість території регіонів України*

* за даними ДАЛР України [17]

У складі лісового фонду переважають ліси державної власності – 73%. (рис. 6). На частку комунальних лісів припадає 13%.

Багато лісів мають захисне призначення. У структурі лісового фонду їх приблизно 1185 тис. га. Ліси протиерозійного функціоналу займають 527 тис. га, а на захисні лісосмуги уздовж залізничних колій, автомобільних шляхів загальнодержавного та обласного значень припадає близько 230 тис. га [39, с. 265].

Надзвичайно цінними, з точки зору збереження біологічного різноманіття, є цінні лісові масиви – на них припадає 20,5 тис. га. Лісовий фонд характерний високою часткою заповідних лісів – 16,1% –, який має стійку тенденцію до збільшення. Площі поширення захисних лісових смуг трохи менші 2 тис. га, а байраки, стрічкові бори, степові ліси та гаї займають площу 405 тис. га.

Рис. 6. Структура лісового фонду [39, с. 268]

Більше як 1751 тис. га лісів в Україні мають санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції. З них 90,3% - це ліси зелених зон навколо населених пунктів і промислових підприємств.

У складі лісового фонду є так звані «колгоспні ліси» (більше 1880 тис. га). Це малопродуктивні насадження з малою долею стиглих деревостанів.

Забезпеченість лісовими масивами одного мешканця країни не перевищує 0,17 га, що є одним з найнижчих показників у європейській частині світу.

Важливою роботою в галузі лісокористування є не тільки експлуатація ресурсів лісу, а й їх відношення. Згідно з даними Державного агентства лісових ресурсів загалом тільки у 2020 р. було відтворено більше 39 ти. га лісів, а загалом було висаджено більше 160 мільйонів сіянців різних порід листяних та хвойних дерев.

Найбільшими обсягами виконаних робіт з лісовідновлення відзначилися лісівники Житомирської області – 6478 гектарів, Волинському – 5578 гектарів, Рівненському – 4963 гектарів, Київському – 2459 гектарів, Закарпатському – 2150 гектарів, Чернігівському – 2134 гектарів, Івано-Франківському – 2131 гектарів [34].

Збереження лісового фонду, біологічного розмаїття, нарощування потенціалу лісових природних комплексів до самовідновлення і збереження гомеостазу є важливими завданнями державної та регіональної лісової політики.

Тому в наступному параграфі ми розглянемо проблеми раціонального використання лісових ресурсів Волинської області, підніmemo питання організації лісоохоронної роботи в регіоні та перспектив використання екосистемних функцій регіону в господарській діяльності.

РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Сучасний стан лісокористування в лісах Волинської області та його екологічні наслідки

Волинська область розташована на північному заході України та межує з Брестською областю Республіки Білорусь на півночі, Рівненщиною на сході, Львівщиною на півдні та Хелмським і Замостським воєводствами Республіки Польща на заході.

Площа області становить 20,1 тис. км², а це 3,3% від загальної площі України. Область має державний кордон протяжністю 442,76 км, зокрема з Республікою Польща - 228,04 км та з Республікою Білорусь - 214,72 км.

Протягом тривалого часу природні ландшафти Волинського Полісся зазнали змін під впливом господарської діяльності людини. Вплив активного розвитку промисловості, транспортної мережі, осушення поліських ґрунтів, екстенсивного сільського господарства та зменшення площі лісу призвів до інтенсивних змін у ландшафтах Волинського Полісся. Рубки головного користування та створення штучних лісонасаджень також спричинили зміни мікроклімату ландшафтних систем, фауни та флористичного складу.

За природними умовами область поділяється на три зони [9, с. 3]:

- ✓ північнополіську;
- ✓ південнополіську;
- ✓ лісостепову.

На території Волинської області чітко виділяються два типи ландшафтів: поліський і лісостеповий. Поліські ландшафти характеризуються великою лісистістю, багатими болотами, малородючими ґрунтами та великою кількістю заплавних і карстових озер. У лісостепових ландшафтах поширений долинно-грядовий рельєф, який супроводжується яружно-балочними й карстовими

формами, а ґрунти складаються з сірих опідзолених ґрунтів та малогумусних чорноземів. Лісові угруповання займають 20% території цієї зони [9, с. 4].

Показник лісистості території Волинської області становить близько 34%. Географічно Волинська область вкладається в межі Західно-Української геоботанічної підпровінції. Вона може похвалитися значними лісовими та лісовкритими площами – 695 тис. га. З них лісами покрито 638,8 тис. га, або 91,7%. Структура лісовкритих площ у Волинській області відображена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Структура лісового фонду Волинської області [9, с. 25]

№ з/п	Постійні лісокористувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки, землі запасу	Загальна площа, га	Лісові землі, тис. га						усього лісових земель
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю				
			усього	із них лісові культури	незімкнуті лісові культур и	зруби	галявини, біополяни	лісові дороги, просіки, розриви	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Землі лісгосподарського призначення									
		653688	585,2	237,51	11,73	16,821	6,18	10,53	630,48
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення									
		99618	100,2	4,74	0,602	0,872	0,601	1,746	98,834
III. Землі іншого призначення									
		1573,64	21,83	0,9	0,6	0,012	0,005	0,024	23,161

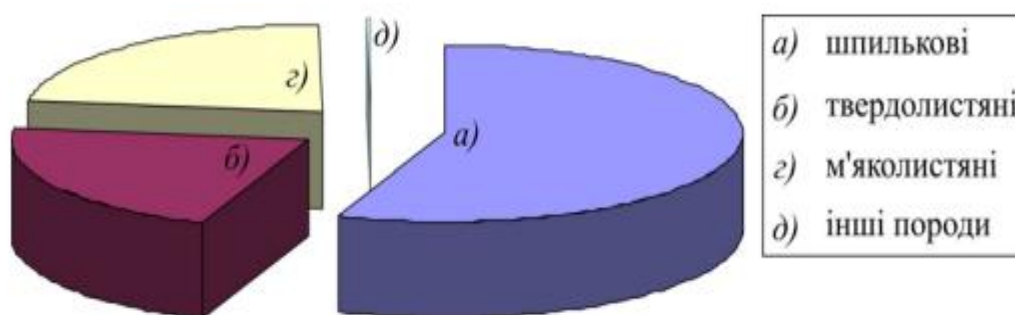
Ліси державного значення займають 447 тис. га, включаючи 368,8 тис. га лісопокритої території (88,2%). Як зазначає авторський колектив на чолі з Ф. Зузиком всі волинські «...ліси поділяють на дві групи. Перша група охоплює 97,7 тис. га, тобто 23,0 % лісів державного фонду, до яких зачислено: насадження зеленої зони (38,1 тис. га), втім числі Шацького природного національного парку (12,0 тис. га), особливі ліси і лісові масиви (25,7 тис. га), захисні смуги уздовж залізниць (6,3 тис. га), захисні смуги уздовж автошляхів

(8,7 тис. га) і річок (18,9 тис. га). Проведення вирубок у лісах цієї групи обмежене» [Природні ресурси, с. 35].

Рослинний покрив складається з 22% борів, 35% суборів і 6% дібров. Щодо віку, то молоді ліси становлять 40% від загальної площі, середньовікові – 43%, дорослі – 13%, старі і перестарілі – 4%.

За видвим складом хвойні ліси складають 58% від загальної кількості лісів області, твердолистяні – 12%, м'яколистяні – 3%. Приріст деревини на 1 га лісовкритої території складає 4 куб. м, щорічний приріст деревини в області становить 5 млн. м³ [6]. Серед домінуючих видів дерев, які формують волинські ліси, можна відзначити: звичайна сосна (57% від загальної площі лісів), чорна вільха (13%), береза бородавчаста (13%), дуб черешчатий (12%).

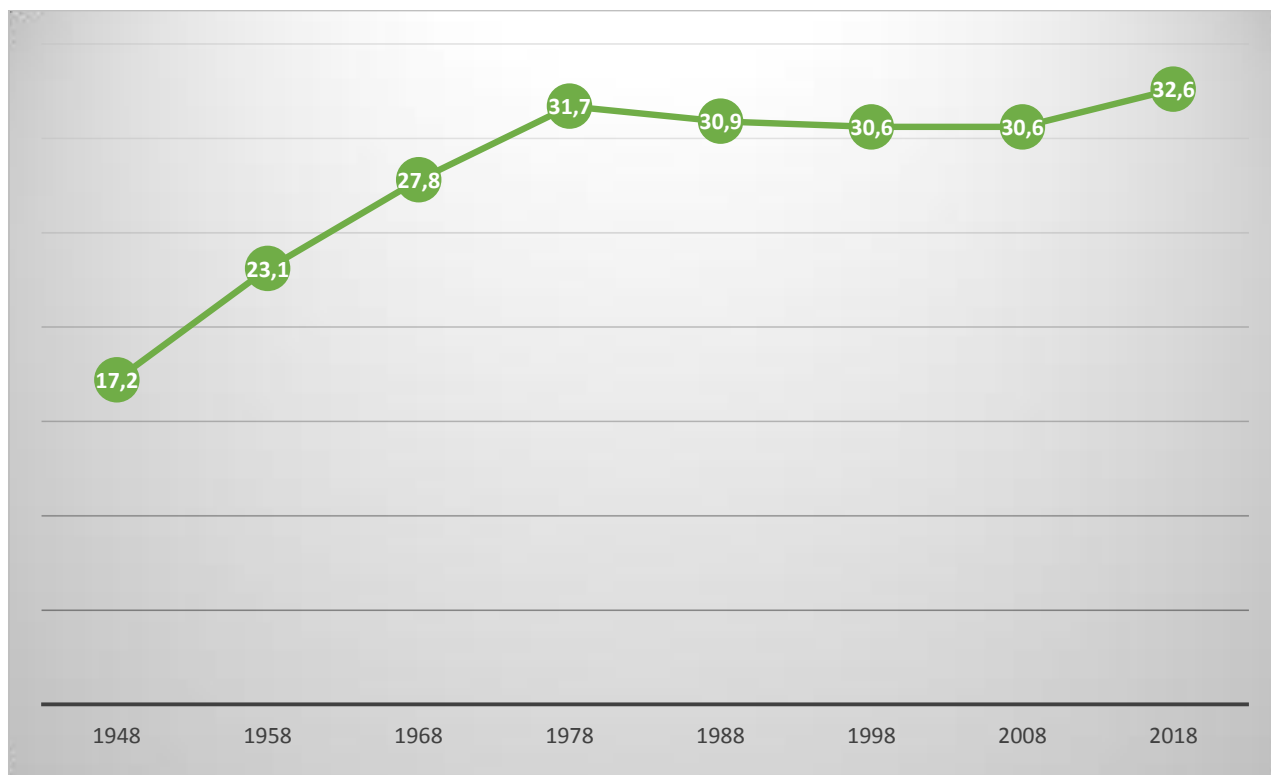
Розподіл лісового фонду Волинської області за панівними породами наведений на рисунку 7.

Рис. 7. Розподіл лісового фонду за панівними породами [36]

Найрепрезентативнішим показником стану лісового фонду є лісистість території. На території Волині він суттєво змінювався у повоєнний період, що було пов'язано з розвитком господарства, потребами у деревних будівельних матеріалах та його відбудовою мирного життя (Рис. 8).

За станом на 2022 р. лісистість області становить 34%.

Рис. 8. Динаміка лісистості території Волинської області*

* виконано автором на основі [4, с. 17]

Як зазначає В. Недельський «...продуктивність місцевих лісів порівняно невисока. Пересічний запас деревини у стиглих лісах рідко перевищує 250-310 м³/га. Для порівняння, в лісах Росії цей показник досягає 600-700 км³/га. Водночас річний приріст деревини становить близько 4,0 м³/га, а в Карпатах – навіть 5,1 м³/га. Це значний природний потенціал місцевих лісів. Отже, основна проблема лісу – в його виснаженості, що може стати причиною втрати його біологічного потенціалу, якщо до лісівничої справи не буде вжито принцип збалансованого розвитку» [25, с. 22].

Основні показники лісокористування, проведення головних рубок, заготівлі деревної сировини за лісокористувачами Волинської області, а також за видовою структурою заготівлі наведені у таблиці 2.2. Треба зазначити, що фактичні лісозаготівлі – вирубки основні та другорядні – часто не відповідають звітним, про що свідчать часті порушення лісового законодавства і кримінальні справи проти великої кількості посадовців лісової галузі.

Проведення рубок головного користування за 2020 р. [17]

Назва лісокористувачів	Категорія лісів	Усього тис. м ³	У тому числі за господарствами (ліквідна деревина, тис. м ³)					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			площа, га	запас, м ³	площа, га	запас, м ³	площа, га	запас, м ³
ДП «В-Волинське ЛГ»	4	21,26	23,9	6078	11,3	2658	27,9	6325
	Разом	21,26	23,9	6078	11,3	2658	27,9	6325
ДП «Городоцьке ЛГ»	3	0,25	-	-	-	-	1,2	0,25
	4	35,543	128,3	29,102	-	-	33,2	6,441
	Разом	35,793	128,3	29,102	-	-	34,4	6,691
ДП «Горохівське ЛМГ»	3	0,472	-	-	3,0	0,472	-	-
	4	6,255	-	-	24	5,095	5,0	1,16
	Разом	6,727	-	-	27,0	5,567	5,0	1,16
ДП «Камінь-Каширське ЛГ»	2	2,121	6,4	1,607	-	-	2,5	0,514
	4	22,741	79,6	17,709	2,6	0,458	25,3	4,574
	Разом	24,862	86	19,316	2,6	0,458	30,8	5,088
ДП «Ківерцівське ЛГ»	2	6,402	-	-	6,5	0,971	27,4	5,431
	4	8,192	0,9	0,113	11,9	2,414	32,2	5,665
	Разом	14,594	0,9	0,113	18,4	3,385	59,6	11,096
ДП «Ковельське ЛГ»	2	3,577	0,8	0,203	3,7	0,975	13,1	2,399
	4	21,626	56,2	14,707	2,4	0,493	32,3	6,426
	Разом	25,203	57	14,91	6,1	1,468	45,4	8,825
ДП «Колківське ЛГ»	2	0,25	-	-	-	-	1,7	0,25
	3	0,247	-	-	-	-	1,2	0,247
	4	31,895	85,7	19,895	10,5	2,188	58,5	9,812
	Разом	32,392	85,7	19,895	10,5	2,188	61,4	10,309
ДП «Любешівське ЛГ»	4	21,1	38	8,3	-	-	88	12,8
	Разом	21,1	38	8,3	-	-	88	12,8
ДП «Любомльське ЛГ»	4	22,5	71	14,9	5	1,1	43	6,5
	Разом	22,5	71	14,9	5	1,1	43	6,5
ДП «Маневицьке ЛГ»	3	1,4	4,6	0,9	-	-	2,8	0,5
	4	81,96	343,9	72,51	4	0,81	43,7	8,64
	Разом	83,36	348,5	73,41	4	0,81	46,5	9,14
ДП «Поліське ЛГ»	3	0,267	-	-	-	-	2	0,267
	4	24,42	70,1	13,472	1,7	0,251	69,4	10,697
	Разом	24,687	70,1	13,472	1,7	0,251	71,4	10,964
ДП «Прибузьке ЛГ»	3	2,38	1,9	0,436	-	-	10,8	1,944
	4	13,609	42,8	9,48	4,4	0,784	19,7	3,345
	Разом	15,989	44,7	9,916	4,4	0,784	30,5	5,289
ДП «Ратнівське ЛМГ»	3	1,392	3,4	797			2,5	595
	4	11,39	26,6	7693			18,5	3697
	Разом	12,782	30	8490	-	-	21	4292
ДП «Старовижівське ЛГ»	3	0,553	-	-	-	-	4,1	553
	4	31,006	129,6	24468	9,9	1877	25,6	4661
	Разом	31,559	129,6	24468	9,9	1877	30,7	5214
ДП «Турійське ЛГ»	3	978	-	-	-	-	5,2	978
	4	14964	0,4	98	5,2	952	66,9	13914
	Разом	15942	0,4	98	5,2	952	72,1	14892

ДП «Цуманське ЛГ»	3	0,458	-	-	1,4	0,297	1,3	0,161
	4	30,135	118,2	19,535	39,5	4,798	33,3	5,802
	Разом	30,593	118,2	19,535	40,9	5,095	34,6	5,963
ДП «Шацьке УДЛГ»	3	3,3	11,9	2,5	-	-	5,4	0,8
	4	9,5	31,3	6,7	-	-	14,8	2,8
	Разом	12,8	43,2	9,2	-	-	20,2	3,6
ДП СЛАП Камінь-Каширськагроліс	2	0,8	4,2	804	-	-	-	-
	4	19,2	142,9	19004	2,5	205	58,6	10050
	Разом	20	147,1	19808	2,5	205	58,6	10050
ДП СЛАП Локачагроліс	3	0,258	-	-	-	-	1,2	0,258
	4	1,4	1,3	0,4	-	-	3,7	1,0
	Разом	1,658	1,3	0,4	-	-	3,7	1,258
ДП СЛАП Любешівagroліс	4	21,095	49,6	8,366	-	-	72,4	12,729
	Разом	21,095	49,6	8,366	-	-	72,4	12,729
ДП СЛАП Ратноagroліс	3	1,143			-	-	6,7	1,143
	4	14,695	46,9	8,525	-	-	36,4	5,855
	Разом	15,838	46,9	8,525	-	-	43,1	6,998
ДП СЛАП Рожищеagroліс	2	1,167	-	-	1,6	0,257	4	0,9
	3	0,62	-	-			4,3	0,62
	4	5,01	-	-	0,5	0,09	26,2	4,92
	Разом	6,797	-	-	2,1	0,347	34,5	6,44
ДП «Волинський селекційно-насінневий центр»	2	0,6	-	-	2,5	0,508	-	-
	Разом	0,6	-	-	2,5	0,508	-	-
ДП «Волинський військовий лісгосп»	2	0,627	-	-	2,4	0,469	0,9	0,158
	4	1718	35	6,547	-	-	3,3	0,571
	Разом	1718,627	35	6,547	2,4	0,469	4,2	0,729
ДП ДГ «Перше Травня»	4	0,552	-	-	-	-	2,6	0,552
	Разом	0,552	-	-	-	-	2,6	0,552
Ковельське СЛІАТ «ТУР»	2	1,5	-	-	0,8	0,1	8,8	1,4
	3	0,2	-	-	-	-	1,1	0,2
	4	21,9	34,3	7,9	1,4	0,2	84,3	13,8
	Разом	23,6	34,3	7,9	2,2	0,3	94,2	15,4

Після реформування Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства і входження його до структури Північно-західного міжрегіонального управління лісового та мисливського господарства у лісах Волинської області були укрупнені лісові господарства. Нині їх 10 [17]:

- ✓ Філія «Володимир-Волинське ЛГ» ДП «Ліси України»
- ✓ Філія «Городоцьке ЛГ» ДП «Ліси України»
- ✓ Філія «Ковельське ЛГ» ДП «Ліси України»
- ✓ Філія «Камінь-Каширське ЛГ» ДП «Ліси України»
- ✓ Філія «Ківерцівське ЛГ» ДП «Ліси України»
- ✓ Філія «Колківське ЛГ» ДП «Ліси України»

- ✓ Філія «Любомльське ЛГ» ДП «Ліси України»
- ✓ Філія «Любешівське ЛГ» ДП «Ліси України»
- ✓ Філія «Маневицьке ЛГ» ДП «Ліси України»
- ✓ Філія «Ратнівське ЛГ» ДП «Ліси України»

За даними Департаменту фінансів Волинської ОДА за період з січня по серпень 2022 року *«...господарюючі суб'єкти Волині за спеціальне використання лісів сплатили 64,7 мільйона гривень рентної плати. Зокрема, до загального фонду надійшло 52,9 мільйона гривень, а до спецфонду – 11,8 мільйона гривень рентної плати за спецвикористання лісових ресурсів»* [22].

Заготівля другорядних лісових матеріалів, побічне лісове користування та використання корисних властивостей лісів для різних цілей, таких як культурно-оздоровчі, рекреаційні, спортивні, туристичні, освітньо-виховні та науково-дослідні, належать до спеціального використання лісових ресурсів місцевого значення. Україна регулює спеціальне використання недревних рослинних ресурсів шляхом встановлення лімітів та видачі дозволів на таке використання на рівні місцевих органів або держави.

Волинська область у 2020 році здійснювала спеціальне використання другорядних лісових ресурсів відповідно до спеціальних дозволів та лімітів, виданих згідно з установленим порядком. Рішенням Волинської обласної ради від 19.05.2016 №5/30 (зі змінами) був затверджений «Порядок видачі спеціальних дозволів та встановлення лімітів на заготівлю другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань» [27].

Протягом звітного періоду прийнято рішення Волинською обласною радою від 21.04.2021 № 5/11 «Про внесення змін до рішення обласної ради від 10.09.2020 № 31/10 «Про погодження лімітів використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань на 2021-2025 роки» [30], а також видане розпорядження голови облдержадміністрації від 04.06.2021 № 334 «Про затвердження і розподіл лімітів використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань на 2021-2025 роки» [31].

За даними районних комісій, протягом 2020 року було сплачено понад 1 982 538 грн до місцевих бюджетів у якості збору за спеціальне використання (рендну плату) другорядних лісових матеріалів та лікарської сировини, які включають ягоди, гриби та інші матеріали. Ця сума майже вдвічі перевищує попередній рік. Зокрема, серед ягід було заготовлено чорницю, журавлину, бузину чорну, брусницю. Загальна сума рентної плати, отримана від заготівлі ягід чорниці, склала майже 1,3 млн грн, що становить 64,5% від загальної суми. Серед грибів, лисички та білі гриби займають велику частку. Також було заготовлено лікарську сировину, таку як кора крушини, листя чорниці, конвалії та брусниці. Заготівля також включала ялинки та березовий сік.

Загальною сумою використання лісових ресурсів у Волинській області в 2020 році було забезпечено раціональне використання, відтворення та охорону природних рослинних ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань (табл. 2.3).

За даними «Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища Волинської області у 2020 році» в області було заготовлено:

✚ ягоди чорниці 1540 т або 31,3 % від затвердженого ліміту у 4915 т (сплачено за спеціальне використання 1969459 грн.);

✚ ягоди бузини 10 т або тільки 17,8% від ліміту в 55,95 т (сплачено 8530 грн.);

✚ ягоди ожини 6 т, що склало 1,3% від ліміту в 461,15 т (сплачено 4265 грн.);

✚ грибів лисичок 103 т або 12,4% від ліміту в 826 т. (сплачено 242556 грн.);

✚ грибів білих 27,746 т або 3,1% від ліміт в 890 т (сплачено 101741 грн.);

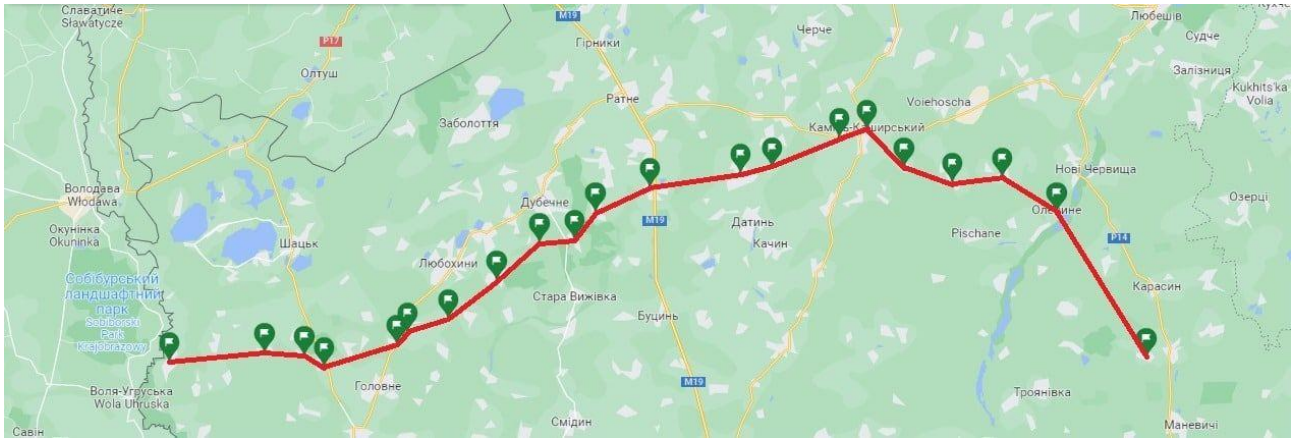
✚ грибів різних 125,6 т або 8,16% від ліміту в 1538,11 т (сплачено 104000 грн.);

✚ лікарсько-технічної сировини 20,333 т або 4,98% від ліміту в 408,173 т (сплачено 56 058 грн.) [29, с. 46].

**Рентні платежі за здійснення побічного лісокористування
у Волинській області [30, 31]**

Вид лісових ресурсів	Одиниця виміру	Ставки збору, копійок
		для лісокористувачів та заготівельників (згідно ст.18 Лісового кодексу України)
1. Збір за здійснення побічних лісових користувань та заготівлю другорядних лісових матеріалів		
Дикорослі плоди		
чорниця	1 кг	111,8
журавлина	1 кг	176,9
ожина	1 кг	74,5
малина	1 кг	74,5
брусниця	1 кг	176,9
лохина	1 кг	87,0
горобина звичайна	1 кг	42,8
бузина чорна	1 кг	74,5
горіхи ліщини	1 кг	145,4
горіхи грецькі	1 кг	47,4
Гриби		
білі	1 кг	332,2
лисички	1 кг	207,7
Інші (в т.ч. польський гриб, масляки, моховики, опеньки, зелениці)	1 кг	65,5
Лікарсько-технічна сировина (у сухому вигляді)		
листя, трава	1 кг	178,1
квіти, суцвіття	1 кг	223,5
корінь, кора, плоди(супліддя), бруньки	1 кг	296,7
Сік березовий	1 л	37,4
Очерет звичайний	1 сніп	37,4
Лоза	1 ц	420,3
Новорічні ялинки	1 шт	74,5
Соснові пні	1 куб.м	464,1
2. Збір за використання корисних властивостей лісів		
використання корисних властивостей	1 га	5 % від нормативно-грошової оцінки лісової земельної ділянки в рік

Зважаючи на сучасну військово-політичну ситуацію, яка виникла в результаті російсько-білоруської агресії на території нашої країни, в лісах Волинської області, як і в інших регіонах, введені суттєві обмеження лісокористування. Стосуються вони як лісокористувачів-юридичних осіб, так і осіб фізичних. Ліси стали важливою частиною оборонної інфраструктури, а відповідно набули статусу обмеженого територіального доступу (Рис. 9).

Рис. 9. Лінія, на північ від якої діє сувора заборона на відвідування лісових масивів Волинської області [24]

За словами голови Волинської ОВА Юрія Погуляйко запроваджено це в «...районах виконання завдань складових сил оборони, а лінія, на північ від якої діє сувора заборона на відвідування лісових масивів громадянами, лежить через населені пункти Камінь-Каширського та Ковельського районів Велимче, Замшани, Текля, Чевель, Залюття, Смолярі, Сукачі, Заболоття, Нудижє, Згорани, Заозерне, Гупали, Забужжя, Городок, Оленине, Гута-Боровенська, Полиці, Гута-Камінська, Камінь-Каширський, Раків Ліс, Підріччя» [На півночі].

2.2. Екосистемні лісові угруповання у Волинській області

Лісові екосистеми Волинської області, як і в інших регіонах України, є незамінними компонентами природного середовища та відіграють важливу роль у сталому розвитку країни. Забезпечення економічного, соціального та екологічного благополуччя України залежить від раціонального використання лісових ресурсів.

Лісова рослинність Волинської області характеризується різноманітністю лісових формацій, зокрема соснових, дубово-соснових, дубово-грабово-соснових, грабово-соснових та сосново-дубових лісів. Волинська область відрізняється поширеністю дубово-соснових лісів, які є преобладаючими в

цьому регіоні. Крім того, на деяких ділянках зустрічаються березові ліси, які формуються після вирубу соснових та широколистяних лісів. Дубово-грабові ліси зустрічаються на невеликих площах на півдні Волинського Полісся, тоді як ялинові ліси переважають у північній частині області. Усюди в регіоні можна зустріти чорновільхові ліси.

Соснові ліси, зокрема *Pineta silvestris*, зустрічаються переважно на піщаних (борових) терасах у долинах річок Прип'ять, Виживка, Стохід та Турія. Залежно від вологості та родючості ґрунту, виділяються різні типи соснових лісів, такі як лишайникові, зеленомохові, рунянкові, сфагнові та складні ліси (рис. 10).

Лишайникові сосняки зустрічаються на найбільш високих частинах терас (сухі бори), тоді як зеленомохові сосняки ростуть на помірно вологих схилах або в западинах між ними (свіжі, переважно вологі бори).

Рис. 10. Сосновий ліс на Волині.

Фото з сайту: <https://p-p.com.ua/news/40070/>

Рунянкові сосняки preferують поверхню з близьким заляганням ґрунтових вод (сирі бори). Сфагнові сосняки, які відомі також як сосни на болотах, особливо поширені в північній частині області. Складні сосняки мають два дерев'яних яруси, включаючи сосну та граб або дуб. Розташування цих лісів пов'язане з найбільш родючими ґрунтами та оптимальними умовами вологості.

Найбільш поширеними типами соснових лісів є сосняки лишайникові (*Pineta silvestris cladiosa*), сосняки зеленомохові (*Pineta silvestris hylccorniosa*), сосняки сфагнові (*Pineta silvestris sphagnosa*) та складні сосняки (*Pineta silvestris composita*). Дубово-соснові ліси (*Pineta silvestris quercetosa roburi*) та дубово-

грабово-соснові ліси (*Pineta silvestris quercetoso roburi-carpinosa Betuli*) також зустрічаються у Волинській області. Вони характеризуються дво- або трьоярусними деревостанами, де головними деревинами є сосна, дуб та граб. Підлісок у таких лісах розвинений слабо, а трав'яний та кущовий яруси представлені різноманітними видами рослин, залежно від умов середовища.

Отже, лісова рослинність Волинської області розмаїта і включає різні типи лісів, зокрема соснові, дубово-соснові, дубово-грабово-соснові, грабово-соснові та сосново-дубові. Кожен тип лісу має свої особливості у структурі та складі рослинного покриву, що залежить від умов місцезростання.

Дубово-грабові сосняки займають менші території в області (рис 11).

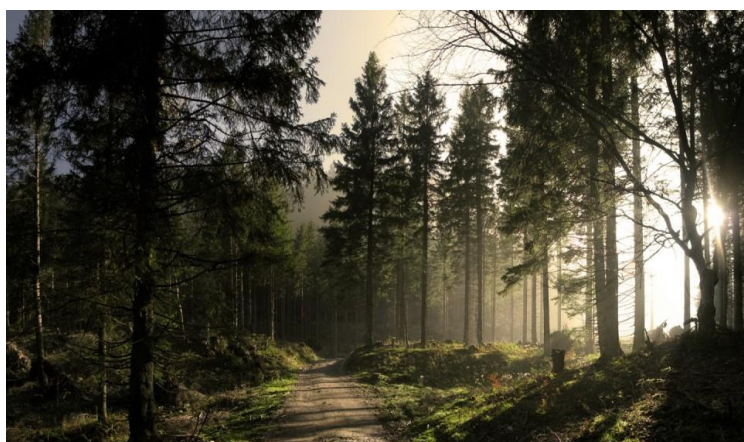
Рис. 11. Дубово-грабово-сосновий ліс.

Фото з сайту: <https://sheplis.com.ua/malovanka/flora-ta-roslinnist/roslinnist-rlp-malovanka/dubovo-grabovo-sosnovi-ta-grabovo-sosnovi-lisi.html>

Найпоширенішими асоціаціями є сосняки дубово-грабово-ліщинові (*P. s. quercetoso roburi-carpinosa betuli-coryllosum*), дубово-грабово-чорницеві (*P. s. quercetoso roburi-carpinosa betuli myrtiflosum*), дубово-грабово-копитнякові (*P. s. quercetoso roburi carpinoso betuli asarosum*), дубово-грабово-дріоптеристові (*P. s. quercetoso roburi carpinoso betuli dryopteridosum*) та грабово-чорницеві (*P. s. carpinoso betuli myrtillosum*).

Грабово-дубові ліси, також відомі як груди (*Carpineto betuli - querceta roburi*), мають двоярусні деревостани. У першому ярусі переважає дуб звичайний з домішкою ясена звичайного, клена гостролистого та липи серцелистої. Другий ярус характеризується густим розташуванням граба. Підлісок слабо розвинений через щільний намет граба, але можна спостерігати окремі кущі бруслини бородавчастої та європейської, ліщини, свидини, крушини ламкої тощо. У трав'яному покриві переважають неморальні види.

Ялинові ліси (*Piceeta abieti*) у Волинській області збереглися у вигляді невеликих лісових острівців, зокрема у Кортелісах на півночі області (рис. 12).

Рис. 12. Ялинові ліси в районі с. Кортеліси

Фото з сайту: <https://www.nta.ua/na-volyni-povnistyu-zaboronyly-vidviduvaty-lisy-bilya-kordonu-mapa/>

Поліські ялинові ліси переважно зростають у перезволожених і заболочених депресіях, тому вони характеризуються вологими і сирими умовами. Деревостани ялиників у Поліссі зазвичай мають низьку до середньої продуктивність і часто є мішаними.

Поміж ялини (*Picea abies* (L.) Karsten) можна спостерігати сосну звичайну, березу бородавчасту і пухнасту, вільху чорну, а рідше граб і дуб звичайний.

Чорновільхові ліси (*Alneta glutinosae*) поширені по всій Волинській області, зокрема у лісостеповій і поліській частинах (рис. 13).

Рис. 13. Вільховий ліс на Волині

Фото з сайту: <https://uk.wikipedia.org/wiki/B5.jpg>

Найтиповіші місцезростання цих лісів знаходяться на заболочених депресіях на вододілах і вздовж річкових долин.

Вони особливо розповсюджені на заплавах невеликих річок та в поліській частині Прип'яті.

Вільшаники також великі площі займають на вододільних депресіях Полісся та старих річкових долинах. У деревостанах чорновільхових лісів, крім самої вільхи чорної (клейкої) (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn), присутні береза

пухнаста, сосна звичайна, рідше ясен звичайний, ялина європейська, а ще рідше осика, дуб звичайний та граб.

Осикові ліси (*Populeta tremulae*) розповсюджені по всій області на місцях колишніх вирубок або пожеж у дубових, соснових та мішаних дубово-соснових лісах. Вони утворюють чисті осикові насадження, або частіше - змішані з березою. Як вторинні ліси, осикові мають ознаки початкових деревостанів, хоча чагарничковий і трав'яний яруси часто відрізняються значними змінами, обумовленими зміною умов середовища (рис. 15).

Березові ліси (*Betuleta verrucosae*), як і осикові, є вторинними угрупованнями, що виникають на місці зрубаних або згорілих дубових, соснових та мішаних дубово-соснових лісів (рис. 16).

Рис. 15. Осиковий ліс на Волині

Рис. 16. Березовий ліс на Волині

Фото з сайту: https://www.volynnews.com/news/rest/u_den_berezy_u_lutsku-sonyachno

Береза переважає у деревостанах, а інші види, такі як сосна, осика, дуб і граб, відіграють меншу роль. Підлісок зазвичай слаборозвинений. Ліси мають ознаки початкових лісових насаджень, проте трав'яний і моховий яруси можуть виявляти певні відміни, спричинені зміною умов середовища. У місцях колишніх соснових лісів найчастіше виникають березняки, такі як чорницевий (*Betuletum verrucosae myrtillosum*), біловусовий (*B. v. nardosum*), тростиново-куничниковий (*B. v. calamagrostidosum arundinaceae*), голубомолінієвий (*B. v. molinosum coerulans*), злаково-різнотравний (*B. v. graminoso-varioherbosum*), різнотравний (*B. v. varioherbosum*), вересовий (*B. v. callunosum*), орляковий (*B. v. pteridiosum aquilinae*), чорницево-довгомошний (*B. v. myrtilloso-polytrichosum*) та лохиново-довгомошний (*B. v. uliginoso-polytrichosum*).

У лісових масивах Волинської області складна ситуація з хворобами та шкідниками. З 2016 р. стрімко зростали популяції хвороботворних шкідників – верхівкового короїда та шести зубчатого короїда. Було виявлено 1305 га збудників верхівкового короїда. Завдяки проведеним заходам і більш сприятливим кліматичним умовам, які настали з 2018 року (зокрема, збільшення вологості порівняно з 2015-2016 роками), площа пошкоджених насаджень верхівковим короїдом зменшилась. На сьогоднішній день ця площа становить 3088 гектарів, як показано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

**Площі уражених лісових масивів короїдом верхівковим
у Волинській області [32]**

№	Період нагляду ділянок	Площа уражених, га
1	01.05.2016	1305
2	01.01.2017	6190
3	01.08.2017	7319
4	01.09.2017	8642
5	01.06.2018	7584
6	01.01.2019	7403
7	01.01.2020	4131
8	01.05.2020	3088

Проблема, з якою зіштовхнулися лісівники, була фактично нова. Рішення було прийняте оперативно, що дало відчутний ефект. За словами П. Романухи: *«...при невчасному прийнятті кардинальних санітарних заходів лісопатологічна ситуація могла перерости в стан надзвичайної лісогосподарської чи, можна сказати, техногенно-екологічної ситуації. Висновки науковців та лісівників однозначні – без своєчасного вирубування вражених ділянок та оперативної ліквідації порубкових залишків, поширення шкідників не зупинити. У той час аналогічним шляхом уже активно йшли лісівники Польщі»* [32].

В цілому треба сказати, загалом рівень лісокористування у Волинській області та лісоохоронна діяльність на доволі високому рівні. Екологічні проблеми вирішуються або попереджаються. Лісистість за останні десятиліття

зростає, розширюються площі заповідних лісів, що сприяє збереженню лісових екосистем та біологічного різноманіття регіону.

Особливої уваги ми б хотіли приділити підвищенню ролі та використанню такого ресурсу лісу як його екосистемні ресурси. Саме цим послугам і можливістю оптимізувати систему лісокористування у Волинській області ми присвяtimo наступний розділ.

РОЗДІЛ III.

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

3.1. Екосистемні послуги лісових масивів та збереження біологічного різноманіття в лісах західного Полісся

Ліс - це жива система, яка об'єднує різноманітні компоненти і забезпечує людство різними екологічними користями. Кожен ліс виконує певні функції, які мають важливе значення для навколишнього середовища і людей.

Основні екологічні послуги, які надає ліс, можна розподілити на наступні категорії:

- ✓ постачання ресурсів: ліс надає нам різноманітні природні ресурси, такі як гриби, ягоди, дерева і багато інших корисних матеріалів.
- ✓ регулювання природних процесів: ліс виконує важливу функцію у збереженні природного балансу. Він захищає ґрунт від ерозії, регулює водний режим, захищає від шкідливого впливу вітру, а також очищає повітря та воду. Крім того, ліс вбирає парникові гази, сприяючи зменшенню впливу глобального потепління.
- ✓ культурні та соціальні послуги: ліс також має значний культурний та соціальний вплив на суспільство. Він є місцем відпочинку, туристичних подорожей, надає наукові знання про природу і може використовуватись для лікування. Ці аспекти доповнюють життя людей і підтримують їх фізичне та емоційне благополуччя.

Важливо зазначити, що ці екологічні послуги мають довготривалу цінність для людства. Наприклад, якби ті самі території були використані для забудови, ці користі були б втрачені. А антропогенне навантаження не лишень на лісові, а й на всі природні комплекси невпинно зростає, що веде до їх виснаження, деградації і повної заміни іншими комплексами.

Стосовно глибини антропогенної трансформації лісових екосистем виділяють чотири стадії такої трансформації. Схематично цей процес показаний на рис. 17.

Рис. 17. Схема антропогенної трансформації лісових екосистем*

* виконано автором на основі [20, с. 33-34]

1. На стадії випадання чутливих видів екосистеми втрачають найчутливіші до змін рослинні види. За більшістю інших показників стан екосистем не відрізняється від нормального рівня.

2. На стадії структурних перебудов екосистема лісу перебуває у фазі структурних перетворень. Фіксується погіршення стану дерев з погляду санітарного благополуччя, проте густота та обсяг деревостану залишаються незмінними. Відбуваються зміни у трав'яно-чагарничковому ярусі, зокрема втрачаються чутливі види лісового різнотрав'я. Значно скорочується різноманітність та чисельність епіфітних лишайників.

3. На стадія часткового руйнування лісової екосистеми фіксується зменшення біологічного різноманіття більшості видів, що складають біоценоз. Деревний ярус страждає від пригнічення та розрідження, спостерігається значне зменшення запасу дерев та їх повноти, а також порушення процесу відновлення. У трав'яному ярусі майже не залишається лісових видів, які витісняються рослинами степової природної зони та видами, які швидко поширюються. Спостерігається видалення великих лісових видів птахів, загальна щільність пташиного населення зменшується. В той же час

спостерігається поява видів, специфічних для антропогенних середовищ та відкритих місцезростань (це стосується птахів, малих ссавців та мурашок).

4. На стадії повного руйнування екосистеми лісу деревний ярус зазнає повного знищення, залишаються лише кілька сильно пригнічених дерев. Трав'яний ярус представлений невеликою кількістю видів злаків. В мікрозниженнях може розвиватися значний обсяг мохового покриву, який, можливо, складається з одного виду. Лишайниковий покрив відсутній. Групи птахів і дрібних ссавців не мають здатності до самозбереження і існують завдяки постійному припливу мігрантів з сусідніх територій. [20, с. 33-34].

Необхідність збереження лісових масивів викликане їх великою середовищотвірною функцією. Існує нагальна необхідність провести опис екосистемних функцій лісів Волинської області.

Наповнення атмосфери киснем. На різних типах лісів спостерігаються різні рівні кисневого виділення. Наприклад, соснові ліси щороку виділяють 30 тонн кисню на гектар, тоді як листяні ліси виробляють 16 т кисню/гектар. За порівнянням, сільськогосподарські культури здатні виділити всього лише від 3 до 10 т кисню/гектар. Це означає, що лісові екосистеми на такій самій площі продукують більше кисню, ніж агроекосистеми.

Дуб відрізняється особливо високим рівнем кисневого виділення, досягаючи 6,7 т/гектар. Сосна і ялина також мають високий показник, виробляючи від 4,8 до 5,9 т кисню/гектар. Крім того, маса молодих дерев, підліску та трав'яного покриву сприяє виробленню 10-20% загальної кількості виділеного кисню всім деревним покривом [23, с. 123; 35, с. 47].

Лісові екосистеми мають значну важливість у **водно-регулювальній функції** біосфери. Вони впливають на атмосферні опади та значно зменшують поверхневий стік води, перенаправляючи його у глибину ґрунту і, таким чином, запобігаючи водній ерозії.

Цей процес залежить від таких факторів, як наявність лісової підстилки, особливості рельєфу в лісі і розповсюдженість мохів та лишайників на поверхні

грунту. Лісова підстилка має велику здатність утримувати воду: кількість води у підстилці може перевищувати її суху вагу в 5-6 разів [37, с. 368].

Крім того, висока проникність внутрішньогрунтового стоку води сприяє підвищеній шпаруватості лісових ґрунтів, яку забезпечує багато органічних залишків, а також дія коренів рослин і різноманітних ґрунтових організмів. У весняний період поверхневий стік води переходить у внутрішньогрунтовий стік, і цей процес залежить від часу танення снігу, який зазвичай відбувається пізніше та має більш тривалий характер [19, с. 162].

Лісові екосистеми виконують важну функцію **підтримання рівня ґрунтових вод** завдяки високій транспірації рослин, що споживають значні обсяги води. Вирубки лісів впливають на рівень ґрунтових вод. Існує багато фактів, що свідчать про збільшення рівня ґрунтових вод після вирубки лісу, пожеж та інших природних лих, що призводять до знищення деревостанів. Це підвищення рівня ґрунтових вод іноді настільки значне, що спричиняє заболочування вирубок.

Ґрунтозахисна роль лісів у збереженні проявляється в їх здатності запобігати ерозії. Розгалужена коренева система дерев та трав'янистих рослин забезпечує закріплення рухливих ґрунтових частинок. Роль лісів у захисті ґрунтів є особливо важливою у гірських екосистемах та на підвищеннях ландшафту. У Карпатах, Гірському Криму та на Волино-Подільській височині захисна функція лісів має особливе значення в збереженні ґрунтів в Україні.

Вітер у лісі переважно є корисним **транспортуючим** фактором. Він сприяє перенесенню пилка і запиленню квіток багатьох деревних і чагарникових видів, а також розповсюдженню насіння (багато рослин мають спеціальні опушення або крильця на своїх насіннях і плодах саме для цієї цілі). Під час цвітіння, вітер переносить пилок у вітрозапильних видів дерев.

Ліс **регулює швидкість вітру**. Лісові масиви значно знижують її. При швидкості вітру 50–60 м/с всередині лісу швидкість вітру знижується на 20–30%, а іноді навіть на 50%. Енергія вітру витрачається на тертя о стовбури і

гілки, перетворюючись на тепло, а також на здійснення механічної роботи при коливанні стовбурів, гілок і т. ін.

Вплив лісу на швидкість вітру стає помітним на певних відстанях: від лісу - на відстані до 1500 метрів, в бік лісу - на відстані 250 метрів. Швидкість вітру безпосередньо всередині лісу незначна і ледь досягає 1 метра на секунду [45, с. 34]. За швидкості вітру 20 м/с, окремі дерева (особливо старі та пошкоджені шкідниками) можуть впасти, при швидкості 25-30 м/с - групи дерев, а при швидкості 35-40 м/с спостерігається повне зламання дерев [42, с. 6]. Дерев з поверхневою кореневою системою особливо чутливі до впливу сильних вітрів, тому в змішаних насадженнях ялина випадає швидше, ніж сосна або береза. Випадки повного зламання дерев частіше відбуваються на ґрунтах з надлишковою вологою та поганою аерацією.

Ліс впливає також на **температуру** повітря та ґрунту. За даними R. Peters і J. Darling «...амплітуда температурних коливань ґрунту на полях і луках в умовах помірного клімату сягає 35–40 °C, тоді як під наметом листяного лісу 25–30 °C, а в ялинниках тільки 23–28 °C. Дослідженнями встановлено, що в літні місяці ліс, затримуючи частину сонячної радіації, знижує температуру ґрунту, а взимку, навпаки, ґрунт у лісі значно тепліший, ніж на відкритих ділянках. Такий вплив виявляється не тільки в межах лісового масиву, а й поширюється на прилеглі території. На кожні 10% збільшення лісистості відкритої місцевості температура повітря на відкритих просторах у літній час знижується на 0,2–0,4 °C, у зимовий – підвищується на 0,3–0,6 °C» [44, с. 24-25; 45, с. 707].

Завдяки багаторушності та великій кількості листя, що в лісовій екосистемі припадає на одиницю площі, ліс поглинає атмосферне забруднення та, таким чином, очищає повітря. Згідно з даними [Кирилюк, с. 270], 400 дерев протягом вегетативного періоду можуть зібрати з повітря таку кількість пилу: тополя - 337 кг, липа - 770 кг, в'яз - 2235 кг. Рослини з шорсткими листками краще затримують пил, ніж рослини з гладкою поверхнею листя, тому в'яз осаджує в 6 разів більше пилу, ніж тополя. Рослинами лісу продукується більш

ніж 300 різних ароматичних сполук, ефірних масел, фітонцидів, які вбивають хвороботворні мікроби. Тому, наприклад, у хвойному лісі практично повністю відсутні патогенні мікроорганізми. Це пов'язано з санітарно-гігієнічною функцією лісів. Не випадково ліси та лісопарки є улюбленими місцями відпочинку людей.

Зростаючий процес урбанізації різко збільшує рекреаційну роль лісових екосистем. Встановлено здатність насаджень поглинати шум. Ця здатність залежить від породи, щільності насадження та кількості підросту. Так, на відстані 80–100 метрів від джерела шуму (автомобільна дорога) в лісі з повнотою 0,8 і при наявності підросту та підліску спостерігається зниження звукового тиску до 30 дБ.

Екологічні функції лісів мають далекосяжний вплив, що поширюється на всі інші екосистеми планети. Ліс виконує важливу роль у процесі ґрунтоутворення. Однак, **стабілізуючий екологічний вплив лісів** залежить від їх розміру та місця у ландшафті. Ефект лісів на екологічні параметри навколишнього середовища визначається їх характеристиками, такими як породний склад, бонітет, вік деревостану, висота та зімкнутість. Різні типи лісів мають різний вплив на клімат, ґрунти та водний режим, але особливо значимий внесок роблять клімаксові змішані ліси.

Лісова екосистема виявляється більш просторово диференційованим середовищем, ніж будь-яка інша екосистема, і тому вона відіграє ключову роль у **збереженні біорізноманіття**. Це ще одна важлива функція лісу.

Зважаючи на важливість збереження екосистемних функцій лісів Волинської області, необхідно вживати заходи щодо їх збереження та підвищення потенціалу екосистемних функцій лісових масивів регіону. У цьому напрямку в області роблять немало.

Збереження, використання та відтворення лісів є основними пріоритетами розвитку лісогосподарської галузі. Один із методів, який забезпечує широке відтворення лісів, полягає в створенні нових лісових культур на територіях, що раніше не були вкриті лісовою рослинністю. Основна мета полягає в досягненні

оптимального рівня залісеності області, що становить 36%. Лісові культури представляють собою штучно створені лісові насадження, що формуються шляхом висаджування сіянців, саджанців, живців дерев і чагарників, або висівання їх насіння. Лісове відтворення включає створення лісових культур на територіях, які раніше не мали лісового покриття. У 2020 році лісогосподарськими підприємствами Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства було проведено значні обсяги робіт з лісокультурного виробництва. Протягом весняного періоду було відтворено ліси на землях лісового фонду загальною площею 5493 га. При цьому площа лісового відновлення склала 5843 га, з них 3095 га було засаджено або висіяно лісом, а 2748 га відновилися природним шляхом [29, с. 45].

Для сприяння природному відновленню залишаються ділянки, де є достатня кількість життєздатного самосіву і підросту головних та супутніх порід, що відповідають корінним типам деревостанів. Також використовуються заходи, які сприяють природному лісовідновленню, такі як збереження життєздатного підросту та молодняку цінних порід під час лісозаготівель, догляд за підростом та самосівом після завершення лісосічних робіт, а також мінералізація ґрунту.

Ділянки, де є недостатня кількість або нерівномірне розміщення природного поновлення, відновлюються шляхом висівання насіння або саджанців головних та супутніх порід. Заготівля лісового насіння залежить від обсягів лісовідновних робіт та урожаю насіння і варіюється залежно від року. У середньому щорічно заготовляється 44 тисячі кілограмів насіння, зокрема 1300 кілограмів насіння сосни звичайної та 36000 кілограмів жолудя дуба звичайного.

Волинь серед лідерів з відношення лісів. За даними Держагенства лісових ресурсів України цієї весни лісівники висадили понад 109 мільйонів сіянців, що перевищує планові показники майже на 30 мільйонів. Серед регіонів Волинська область займає провідне місце за кількістю висаджених дерев – з відтворених майже 15284 га лісу, з яких 702 га це нові засадження,

найбільшу кількість сіянців висадили в Житомирській області (25,465 мільйонів), Рівненській (20,201), Київській (12,035), та Волинській (7,875) [7].

З метою запобігання пожежам у лісових масивах області працівники управління лісового та мисливського господарства постійно проводять інформаційну роботу серед населення. Основна мета цієї роботи полягає в тому, щоб нагадати громадянам про важливість дотримання правил пожежної безпеки під час перебування у лісових масивах та на торфовищах, а також уникати недбалого поводження з вогнем та запалення вогнищ у заборонених місцях. З метою зменшення ризику пожежі, лісокористувачами були прийняті рішення про обмеження доступу населення та транспортних засобів до лісів під час періоду високої пожежної небезпеки. Були розроблені комплексні плани та заходи на 2020 рік, спрямовані на запобігання виникненню пожеж.

У лісництвах було організовано спеціальні протипожежні пункти, які забезпечують оперативне реагування на лісові пожежі. Ці пункти мають необхідний транспорт для доставки пожежних команд до місць гасіння, а також спеціальну техніку та обладнання для успішного загасання лісових пожеж. Крім того, вони обладнані ємностями для запасу води та мають резервні запаси палива й мастильних матеріалів.

Протягом року проводилися активні заходи щодо охорони лісів від пожеж, виявлення пожеж та їх ліквідації. Перед початком пожежонебезпечного періоду 2020 року співробітники державної лісової охорони облаштували спеціальні місця для відпочинку населення області в лісових масивах. Також було створено 123 рекреаційні пункти зі стоянками для автотранспорту вздовж автомобільних доріг. Велика увага приділяється профілактичній та роз'яснювальній роботі серед населення, залучаючи засоби масової інформації [29, с. 46].

Проведення цих заходів дозволить оптимізувати діяльність лісового господарства у Волинській області та зберегти та збільшити площі та екосистемну цінність лісів регіону. Однак для досягнення цих цілей необхідно здійснити ряд додаткових заходів. Серед них важливі еколого-економічні оцінки лісових ресурсів області, комплексна бонітація всіх груп лісів, підвищення

лісистості та продуктивності лісових угідь шляхом заліснення рекультивованих ґрунтів, введення нових видів дерев у структуру лісних насаджень та використання новітніх технологій вирощування лісу на болотних територіях. Також важливо організувати ефективну роботу служб охорони лісу та лісових багатств, забезпечити їх захист від незаконного вирубування, браконьєрства та природних катастроф, таких як пожежі, торнадо та посухи [40].

Реалізація цих заходів вимагає беззволіття та сприятиме підвищенню використання лісових ресурсів у Волинській області, ефективній організації природоохоронної роботи, відтворенню лісових масивів та створенню комфортних екологічно чистих умов для життя та проживання.

ВИСНОВКИ

1. Протягом тривалого періоду природні ландшафти Волинського Полісся зазнали змін під впливом господарської діяльності людини. Активний розвиток промисловості, розширення транспортної мережі, осушення поліських ґрунтів, широкомасштабне сільське господарство та зменшення площі лісу призвели до інтенсивних змін у ландшафтах Волинського Полісся. Більшість цих змін пов'язані з рубками основного користування та створенням штучних лісонасаджень, що призвело до змін мікроклімату, фауни та флористичного складу ландшафтних систем.

2. Лісистість території Волинської області становить близько 34%, що є високим показником. Географічно область знаходиться в межах Західно-Української геоботанічної підпровінції. Тут велика кількість лісових і лісовкритих площ - 695 тис. га. З них більшість, а саме 638,8 тис. га або 91,7%, покриті лісами. Загалом, ліси державного значення охоплюють 447 тис. га, включаючи 368,8 тис. га лісопокритої території (88,2%). Ці ліси поділяються на дві групи. Перша група складає 97,7 тис. га або 23,0% лісів державного фонду і включає насадження зеленої зони (38,1 тис. га), зокрема Шацький природний національний парк (12,0 тис. га), особливі ліси і лісові масиви (25,7 тис. га), захисні смуги уздовж залізниць (6,3 тис. га), автошляхів (8,7 тис. га) та річок (18,9 тис. га). Здійснення вирубок у лісах цієї групи підлягає обмеженням.

3. Територія Волинської області відрізняється різноманітністю лісових формацій. За даними, рослинний покрив складається з 22% борів, 35% суборів і 6% дібров. У розрізі віку лісів, молоді деревостани становлять 40% від загальної площі, середньовікові - 43%, дорослі - 13%, а старі і перестарілі - 4%. Що стосується видового складу, то хвойні ліси складають 58% від загальної площі лісів області, твердолистяні - 12%, м'яколистяні - 3%. Приріст деревини на 1 га лісової території складає 4 кубічних метри, а щорічний приріст деревини в області досягає 5 мільйонів кубічних метрів. З них домінуючими видами є

звичайна сосна, яка займає 57% від загальної площі лісів, чорна вільха - 13%, береза бородавчаста - 13% і дуб черешчатий - 12%.

4. Лісові масиви Волинської області відрізняються різноманітністю своїх формацій. Серед них можна виділити соснові, дубово-соснові, дубово-грабово-соснові, грабово-соснові та сосново-дубові ліси. Особливо поширеними в цьому регіоні є дубово-соснові ліси, які переважають над іншими формаціями. Крім цього, на окремих ділянках можна зустріти березові ліси, які з'являються після вирубу соснових і широколистяних деревостанів. Дубово-грабові ліси зустрічаються на обмеженій площі на півдні Волинського Полісся, в той час як ялинові ліси переважають у північній частині області. Також в цілому регіоні можна знайти чорновільхові ліси.

5. Ліс являє собою важливий екосистемний компонент, який забезпечує різноманітні екологічні послуги, користь від яких охоплює постачання ресурсів, регулювання природних процесів та позитивний вплив на культурні та соціальні аспекти нашого життя. Ліси Волині також надають різноманітні екологічні послуги, які можна розділити на кілька категорій. Перша категорія - постачання ресурсів. Ліс є джерелом різноманітних природних ресурсів, таких як гриби, ягоди, дерева та інші корисні матеріали, які ми використовуємо. Друга категорія - регулювання природних процесів. Ліс відіграє важливу роль у збереженні природного балансу. Він захищає ґрунт від ерозії, регулює водний режим, захищає від шкідливого впливу вітру, а також очищає повітря та воду. Крім того, ліс впливає на зменшення глобального потепління, оскільки вбирає парникові гази. Третя категорія - культурні та соціальні послуги. Ліс має великий культурний і соціальний вплив на суспільство. Він слугує місцем відпочинку, туристичних подорожей, а також надає наукові знання про природу. Крім того, ліс може використовуватись для лікування і сприяє фізичному та емоційному благополуччю людей, доповнюючи їхнє життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андронов В. А. Заповідна справа : навч. посібник. / В.А. Андронов, Є.О. Варивода, Г.В. Тітенко. – Х. : НУЦЗУ, 2013. – 204 с.
2. Антоненко І. Я. Еколого-економічні пріоритети модернізації лісоресурсного комплексу України: макроекономічні важелі / за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – К.: КУТЕП-Інформ, 2008. – 359 с.
3. Бабій Ю. В. Екосистемні послуги лісів Ківерцівського району Волинської області та Ківерцівського НПП «Цуманська пуща». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.facebook.com/npptsuman/posts/3053252851565800/?wtsid=rdr_0hp789mjencYLToKX
4. Бальковський В. Б. Деревні ресурси лісу північно-західних областей України. Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.4. – с. 14-22.
5. Бойчук, Ю. Д. Екологія і охорона навколишнього середовища: навчальний посібник / Ю. Д. Бойчук, Е. М. Солошенко, О. В. Бугай. — 4-е видання. — Суми : Університетська книга, 2019. — 316 с.
6. Вовк І., Питуляк М. Природні ресурси як чинник розвитку рекреації і туризму у Волинській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20530/1/3_Iryna_Vovk.pdf
7. Волинська область – серед лідерів за кількістю висадженого лісу. Газета БУГ : веб-сайт. URL: <http://bug.org.ua/news/volynska-oblast-sered-lideriv-za-kilkistyu-vysadzhenogo-lisu-757226/>
8. Дребот О. І. Інституалізація лісового сектору економіки у контексті сталого розвитку України: моногр. / Дребот О. І. – К.: ДІА, 2012. – 336 с.
9. Екологічний паспорт Волинської облсаті за 2020 рік. Волинська ОДА : веб-сайт. URL: <https://voladm.gov.ua/article/ekologichniy-pasport-volinskoyi-oblasti-za-2020-rik/>

10. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». ВРУ : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

11. Закон України від 09.04.99 №591-XIV «Про рослинний світ». ВРУ : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14#Text>

12. Закон України від 13.12.01 №2894-III «Про тваринний світ». ВРУ : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>

13. Закон України від 24.05.04 №1864-IV «Про екологічну мережу України». ВРУ : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text>

14. Закон України від 16.06.92 №2456-XII «Про природно-заповідний фонд України». ВРУ : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>

15. Природні ресурси Волинської області. Ф. В. Зузук, С. С. Кутовий, Л. В. Ільїн, Л. К. Колошко, І. М. Нетробчук, О. В. Міщенко, М. Химин. вісник Львів. Ун-ту. Серія геогр. 2009. Вип. 37. С. 29–42.

16. Інформаційні ресурси Державного агентства лісових ресурсів України. Державне агентство лісових ресурсів України : веб-сайт. URL: <https://forest.gov.ua/>

17. Інформаційні ресурси Північно-Західного міжрегіонального управління лісового та мисливського господарства. Північно-Західне МУЛМГ : веб-сайт. URL: https://nw.forest.gov.ua/?page_id=63185

18. Карпюк З. К., Фесюк В. О. Природоохоронні мережі Волинської області: монографія. Луцьк : видавництво «Терен», 2021. – 212 с.

19. Кирилюк М. І. Основи раціонального природокористування та охорона природи : підручник / М.І. Кирилюк. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 352 с.

20. Коваленко І. М. Лісова екологія з основами лісовідновлення та лісорозведення: підручник. Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”». – 2018. – 240 с.

21. Лісовий кодекс України від 21.01.94 №3852-ХІІ. ВРУ : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
22. Лісові ресурси Волині поповнили бюджет на 65 мільйонів гривень ренти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/619568.html>
23. Матусяк М. В. Лісовідновлення на засадах екологічно орієнтованого лісівництва – основа біологічної стійкості лісів. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.13. С. 120–124.
24. На півночі Волинської області повністю заборонили відвідувати ліси. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hromadske.ua/posts/na-pivnochi-volinskoyi-oblasti-povnistyu-zaboronili-vidviduvati-lisi>
25. Недельський В. А. Сучасний стан лісів Волині. Природні ресурси, екологія та охорона здоров'я Полісся / В.А. Недельський, І.М. Мерленко. – Луцьк : Вид-во "Надстир'я", 2000. – С. 21-23.
26. Основні види лісів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.google.com/search?q=%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96+%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8+%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%96%D0%B2&sxsrf=APwXEdawzp5IrPOPDeqQBvWIKtwa6Nf9Q:1686319390967&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjo25qirbb_AhVq_SoKHQzEABAQ0pQJegQIBhAC&biw=1366&bih=625&dpr=1#imgsrc=RuqBf6lvP7JQSM
27. Порядок видачі спеціальних дозволів та встановлення лімітів на заготівлю другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань. Департамент фінансів Волинської ОДА : веб-сайт. URL: <http://www.finance.voladm.gov.ua/articles/id-12/>
28. Природа Волинської області. За ред. Геренчука К.І. Видавниче об'єднання «Вища школа». Вид-во про Львівському ун-ті, 1975, 147 с.
29. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області за 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkilliya/>

30. Розпорядження голови Волинської облдержадміністрації від 04.06.2021 № 334 «Про затвердження і розподіл лімітів використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань на 2021-2025 роки». Волинська ОДА : веб-сайт. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/decisions-resolution/pro-vnesennya-zmin-do-rishennya-oblasnoyi-rady-vid-10-veresnya-2020-roku-%E2%84%96-31-10-pro-pogodzhennya-limitiv-vykorystannya-lisovyh-resursiv-pry-zagotivli-drugoryadnyh-lisovyh-materialiv-ta/>

31. Розпорядження голови облдержадміністрації від 04.06.2021 № 334 «Про затвердження і розподіл лімітів використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань на 2021-2025 роки». Волинська ОДА : веб-сайт. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/decisions-resolution/pro-zatverdzennya-zmin-do-rishennya-oblasnoyi-rady-vid-10-veresnya-2020-roku-%E2%84%96-31-10-pro-pogodzhennya-limitiv-vykorystannya-lisovyh-resursiv-pry-zagotivli-drugoryadnyh-lisovyh-materialiv-ta/>

32. Романуха П. Лісопатологічна ситуація у лісах Волині: хронологія природних змін та послідовність дій фахівців. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tlu.kiev.ua/pro-nas/novini-zakhodi/novina/article/lisopatologichna-situacija-u-lisakh-volini-khronologija-prirodnikh-zmin-ta-poslidovnist-dii-fakhivciv.html>

33. Самойленко Н. М. Організація та управління в природоохоронній діяльності : навч. посіб. / Н. М. Самойленко, Д. В. Райко, В. І. Аверченко. – Харків : НТУ «ХП», Видавництво «Лідер», 2018. – 174 с.

34. Скільки лісів висадили в Україні у 2020 році: Миколаївщина відстає. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://thegard.city/articles/122576/lisi-mikolaivschini>

35. Стойко С. М., Мілкіна Л. І., Яценко П. Т. та ін. Раритетні фітоценози західних регіонів України. Львів, 1997. 190 с.

36. Третину площі Волині займають ліси. Інфографіка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.volynnews.com/news/society/tretynu-ploshchi-volyni-zaymaiut-lisy-infohrafika/>
37. Хвесик М. А. Комплексне використання лісоресурсного потенціалу: механізм стимулювання, інституціональне та інноваційно-інвестиційне забезпечення: моногр. / М. А. Хвесик, О. М. Шибулін, Н. М. Василик. – К.: ТОВ «ДКС», 2011. – 498 с.
38. Хвесик М. А. Стратегія соціально-економічного розвитку регіону (на прикладі Волинської області) / Хвесик М. А., Горбач Л. М., Н. В. Вишневська, Ю. М. Хвесик. – К. : Вид-во "Кондор", 2004. – 376 с.
39. Шаблій О. «Економічна географія» // Львів. Світ. 2014. - 304 с.
40. Юровчик В. Г. Сучасні проблеми розвитку лісового господарства Волинської області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/18.pdf>
41. Ярова І. Є. Лісогосподарювання як нова соціо-еколого-економічна парадигма / І. Є. Ярова // Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 2 (60). – С. 45-52.
42. Lovejoy T. Climate change and biodiversity. Rev. sci. tech. Off. Int. Epiz., 2008. Vol. 27, no. 2. P. 1–8.
43. Peters R. L. Effect of global warming on forests. Forest ecology and manag., 1990. Vol. 35, no. 1–2. P. 13–33.
44. Peters R. L., Darling J. D. S. The greenhouse effect and nature reserves. Bio-Science, 1985. Vol. 35. P. 707.
45. Seymour R., Hunter M. L. Principles of ecological forestry. Maintaining biodiversity forest ecosystems. Cambridge Univ. Press, 1999. P. 22–61.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

**Нелісові землі, землі лісогосподарського призначення
(станом на 01.01.2021)**

№ з/п	Постійні лісокоригувачі, власники лісів	Рілля	Сінокоси	Пасовища	піски	Болота	Води	Яри, схили, кар'єри	Інші нелісові землі	Загальна площа нелісових земель, га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	ДП «В.Волинське ЛМГ»	52,2	118,5	26	-	530,5	25,1	-	76,6	847,5
2	ДП «Городоцьке ЛГ»	2,2	4,8	7,9	-	1554,4	46	-	197,6	1812,9
3	ДП «Горохівське ЛМГ»	19,4	35,1	26,3	-	75,7	0,4	-	20,2	177,1
4	ДП «К.Каширське ЛГ»	84,6	276,2	1,8	-	854,6	122	-	102,2	1441,4
5	ДП СЛАП «Каміньагроліс»									
6	ДП «Ківерцівське ЛГ»	111,8	663,5	13,5	-	732,3	18,7	3,4	12,1	1711,9
7	ДП «Ковельське ЛГ»	20,5	135,4	-	-	682,5	35,2	-	89,3	962,9
8	ДП «Колківське ЛГ»	39,7	334,9	16,7	-	601,4	16,8	-	211,4	1220,9
9	ДП «Любешівське ЛГ»	20	147	-	-	3376	126	-	1	3670
10	ДП СЛАП «Любешівагроліс»	-	-	-	-	739,8	0,2	-	22,6	762,6
11	ДП «Любомльське ЛГ»	15,4	67,1	-	-	928,8	9,1	-	3,2	1061,6
12	ДП СЛАП «Локачагроліс»	-	-	-	-	-	-	-	15	15
13	ДП «Маневицьке ЛГ»	93,8	144,6	38,2	-	1397,6	49,3	-	5,5	2082
14	ДП «Поліське ЛГ»	0,2	33,8	2,8	8,2	241,5	3,5	-	154	444
15	ДП «Прибузьке ЛГ»	9,2	40	1,1	-	459,1	58,6	-	43,3	611,3
16	ДП «Ратнівське ЛМГ»	173,2	206,8	0,4	-	148,4	92,9	-	126,1	747,8
17	ДП СЛАП «Ратнеагроліс»	-	-	-	-	-	0,5	-	38,1	38,6
18	ДП СЛАП «Рожищеагроліс»	-	-	-	-	-	-	-	--	
19	ДП «Старовижівське ЛГ»	37,3	91	21,2	6,7	2129,9	7,9	-	8,4	2501,7
20	ДП «Турійське ЛГ»	16,4	64,3	-	-	787,9	9	-	12,2	889,8
21	ДП «Цуманьське ЛГ»	96,2	543,1	18	-	783,7	48,9	-	20,3	1510,2
22	ДП «Шацьке УДЛГ»	2,2	24,6	-	-	189,9	26,1	2,5	67,8	313,1
23	ДП «Волинський ЛСНЦ»	1,0	-	-	-	0,7	-	-	5,3	7
24	ДП «ЛМГ»Звірівське»	7,8	80,8	-	-	119,6	37	-	30,8	276
25	ДП ДГ «Перше Травня»	1140,613	122,496	73,8665	1,0122	16,8165	50,289	-	-	1488
26	ДП «Волинський військовий лісгосп»	49,6	123,8	255,4	-	2831,4	77,0	-	222,3	3600,1
27	Шацький НПП	14,3	23,4	6,2	-	1652,7	5852,1	-	74,5	7623,2
28	НПП «Прип'ять-Стохід»	-	-	-	78,75	4364,26	89,6	-	810,32	5342,93
29	ДЗ «Черемський»	-	-	-	-	1257,7	19,1	-	-	1276,8

ДОДАТОК Б

Лісовідновлення за 2020 рік у розрізі лісокористувачів, власників лісів

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки	Лісовідновлення, га			
		у тому числі			усього
		посадка лісу, га	посів лісу, га	природне відновлення лісу, га	
1	2	3	4	5	6
1	ДП «В.Волинське ЛМГ»	141	-	75	216
2	ДП «Городоцьке ЛГ»	83	-	231	314
3	ДП «Горохівське ЛМГ»	57,3	-	10,1	67,4
4	ДП «К.Каширське ЛГ»	142	-	131	273
5	ДП СЛАП «Каміньагроліс»	197,2	-	196,9	394,1
6	ДП «Ківерцівське ЛГ»	121,4	-	118,5	239,9
7	ДП «Ковельське ЛГ»	90	-	87	117
8	ДП «Колківське ЛГ»	157	-	156	313
9	ДП «Любешівське ЛМГ»	123	-	160	283
10	ДП СЛАП «Любешівагроліс»	154	-	150	304
11	ДП «Любомльське ЛГ»	161	-	152	313
12	ДП СЛАП «Локачіагроліс»	6,1	-	6,4	12,5
13	ДП «Маневицьке ЛГ»	477	-	293	770
14	ДП «Поліське ЛГ»	148,7	-	148	296,7
15	ДП «Прибузьке ЛГ»	80,5	-	76	156,5
16	ДП «Ратнівське ЛМГ»	83,2	-	82	165,2
17	ДП СЛАП «Ратнеагроліс»	103,1	-	113,1	216,2
18	ДП СЛАП «Рожищеагроліс»	22,6	-	37,4	60
19	ДП «Старовижівське ЛГ»	175	-	174	349
20	ДП «Турійське ЛГ»	88	-	84	172
21	ДП «Цуманьське ЛГ»	139,2	-	27,6	164,8
22	ДП «Шацьке УДЛГ»	75	-	74	149
23	ДП «Волинський ЛСНЦ»	2,8	-	-	2,8
24	ДП «ЛМГ»Звірівське»	30,9	-	21,6	52,5
25	ДП ДГ «Перше Травня»	-	-	2,6	2,6
26	СГПП «Дружба»	5,6	-	-	5,6
27	СВК «Муравищенський»	-	-	360	-
28	Ковельське СЛАТ «ТУР»	176	-	105	281
29	Військовий лісгосп	98,6	-	60,9	159,5
	Всього :	3139,2	-	3133,1	5634,1

Лісорозведення за 2020 рік у розрізі лісогосподарських підприємств

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Створення нових лісових насаджень, га						
		лісорозведення, га					природне самозаліс нення земель, га	усього облікова но нових лісів, га
		у тому числі посадка/посів, га				усього		
		заліснення непродукти вних земель, га	залісненн я ярів, балок, кар'єрів, га	залісне ння інших земель, га	створення полезахис них лісових смуг, га			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	ДП «В.Волинське ЛМГ»	-	-	5	-	5	-	5
2	ДП «Горохівське ЛМГ»	-	-	2,2	-	2,2	-	2,2
3	ДП «К.Каширське ЛГ»	-	-	2	-	2	-	2
4	ДП «Любешівське ЛМГ»	2	-	-	-	2	-	2
5	ДП «Любомльське ЛГ»	2	-	-	-	2	-	2
6	ДП «Маневицьке ЛГ»	-	-	2	-	2	-	2
7	ДП «Поліське ЛГ»	-	-	3,2	--	3,2		3,2
8	ДП «Ратнівське ЛМГ»	--		2	-	2	-	2
9	ДП СЛАП «Ратнеагроліс»	-	--	1,7		1,7	-	1,7
10	ДП СЛАП «Рожищеагроліс»	4,6	-	--		4,6	-	4,6
11	ДП «Турійське ЛГ»	-	-	1	-	1	-	1
12	ДП «Цуманське ЛГ»	-	-	10,3	--	10,3	-	10,3
13	ДП «Шацьке УДЛГ»	-	--	2	-	2	-	2
14	ДП «ЛМГ Звірівське»	-	-	2	-	2	-	2
15	ДП ДГ «Перше Травня»	-	--		-	-	50	-
16	Шацький НПП	-	-	3,1	-	-	-	3,1

Вирубування деревини, за 2020 рік [Екологічний паспорт, с. 29-30]

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Площа, га/Ліквідна деревина, тис. м ³						
		рубки догляду	лісовідновні рубки	санітарні рубки	розрубка ЛЕП, доріг	розчистка ЛЕП, доріг	інші рубки	усього рубок
1	ДП "В.Волинське ЛМГ"	341/3,738	-	1172/47087	92/1,391	1/0,16	-	1669/62031
2	ДП "Городоцьке ЛГ"	188/0,716	-	291/18,825	5/0,034	-	36	520/19,575
3	ДП "Горохівське ЛМГ"	69/0,148	-	470/22,794	-	-	5/0,053	544/22,995
4	ДП "К.Каширське ЛГ"	370/3,914	-	1188/46,564	-	-	3/0,159	1561/50,637
5	ДП "Ківерцівське ЛГ"	441,7/7,99	-	1137,2/28,214	-	5,3/1,027	40,5/0,15	1615,7/37,381
6	ДП "Ковельське ЛГ"	230/2,804	-	1237/25,117	-	1/0,232	33/3,707	1501/31,86
7	ДП "Колківське ЛГ"	263/2867	-	893/22365	-	6/168	8/55	1170/25455
8	ДП "Любешівське ЛМГ"	145/1,333	-	694/23,806	-	-	1/0,138	840/25,277
9	ДП "Любомльське ЛГ"	301/1344	-	327/46512	-	-	85/8548	713/56404
10	ДП "Маневицьке ЛГ"	340/2,32	-	1496/47,51	-	-	8/0,48	1844/50,31
11	ДП "Поліське ЛГ"	278/4,47	-	514/24,922	-	5/0,069	32/0,309	829/29,77
12	ДП "Прибузьке ЛГ"	210/0,309	-	194/12,65	-	12/1,506	-	416/14,465
13	ДП "Ратнівське ЛМГ"	245/687	-	300/21584	-	15/863	27/3121	587/26255
14	ДП "Старовижівське ЛГ"	180/0,214	-	907/35,064	2/0,17	-	3/0,164	1092/35,442
15	ДП "Турійське ЛГ"	140/1,349	-	473/22,322	-	-	4/0,575	617/24,246
16	ДП "Цуманське ЛГ"	275/3,457	-	1077/14,895	-	17/0,45	363/0,287	1732/19,089
17	ДП "Шацьке УДЛГ"	88/0,509	-	453/16,746	-	-	-	541/17,255
18	ДП СЛАП К-каширськагроліс	446/926	-	963/14890	-	-	6/143	1415/15959
19	ДП СЛАП Любешівagroліс	105/0,424	-	964/24,321	-	-	-	1069/24,745
20	ДП СЛАП Ратноagroліс	159,2/0,438	-	494,6/1451	1/0,032	-	-	654,8/14,978
21	ДП СЛАП Рожищеagroліс	43/0,171	-	418/10,998	-	-	-	461/11,169
22	ДП СЛАП Локачаagroліс	69/0,788	-	111/3,329	-	0,4/0,011	-	180/4,128
23	ДП "Волинський селекційно-насінневий центр"	1,5/12	-	52,5	-	-	0,9/22	54,9/674
24	ДП «ЛМГ «Звірівське»	51/0,076	-	324,9/15,245	-	-	-	375,9/15,351
25	ДП ДГ «Перше Травня»	-	-	21/129	-	-	-	21/129
26	СГ ПП «Довіра»	5,92/0,410	-	29,2/0,65	-	-	-	35,12/1,06
27	Шацький НПП	-	-	243/2,73	-	-	-	243/2,73
28	СВК «Муравищенський»	-	6/1027	98/697	-	-	-	104/1724
29	ТзОВ «Прогрес»	-	-	41,2/0,302	-	-	-	14,2/0,302
30	Ковельське СЛАТ «ТУР»	65/0,2	-	1656/42,9	6/0,4	-	-	1727/43,5
31	Військовий лісгосп	271,4/3177	-	235/18711	-	1,2/90	44,2/6720	551,8/28698
32	СГПП «Дружба»	34,1/0,3	-	-	-	-	-	34,1/0,3
	Усього	5355,82/9050,078	-	18474,6/173865,9	106/2,027	63,9/1124,455	699,6/18615,022	24732,52/217825,565

